

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

**ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ СЕМЕНА КУЗНЕЦЯ**

**ЦЕНТРАЛЬНИЙ БАНК
І ГРОШОВО-КРЕДИТНА СИСТЕМА**

**Методичні рекомендації
до лабораторних робіт
для студентів спеціальності
072 "Фінанси, банківська справа та страхування"
першого (бакалаврського) рівня**

**Харків
ХНЕУ ім. С. Кузнеця
2018**

УДК 336.77(07)

Ц38

Укладач О. М. Рац

Затверджено на засіданні кафедри банківської справи.

Протокол № 1 від 28.08.2017 р.

Самостійне електронне текстове мережеве видання

Центральний банк і грошово-кредитна система [Електронний Ц38 ресурс] : методичні рекомендації до лабораторних робіт для студентів спеціальності 072 "Фінанси, банківська справа та страхування" першого (бакалаврського) рівня / уклад. О. М. Рац. – Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2018. – 50 с.

Подано методичні рекомендації до виконання лабораторних робіт для закріплення знань, здобутих у процесі вивчення навчальної дисципліни, а також їх використання на практиці.

Рекомендовано для студентів спеціальності 072 "Фінанси, банківська справа та страхування" першого (бакалаврського) рівня.

УДК 336.77(07)

© Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця, 2018

Вступ

Національний банк України є головним органом державного регулювання макроекономічних процесів за допомогою грошово-кредитних методів. Від імені держави він координує діяльність банківської системи в цілому, бере активну участь у становленні нових економічних відносин.

За сучасних умов діяльність центрального банку має вирішальний вплив на стабільність грошової одиниці, надійність банківських установ, дієвість платіжно-розрахункового механізму, що загалом визначає ефективність функціонування всієї економіки країни.

Навчальна дисципліна "Центральний банк і грошово-кредитна система" є вибірковою для підготовки бакалаврів спеціальності 072 "Фінанси, банківська справа та страхування". Ця навчальна дисципліна формує теоретичну базу для вивчення таких фахових дисциплін, як "Безпека банківської діяльності", "Інвестиційне кредитування", "Статистика банківських процесів" та ін. Вивчення навчальної дисципліни "Центральний банк і грошово-кредитна система" становить значний теоретичний і практичний інтерес.

Метою виконання лабораторних робіт із навчальної дисципліни "Центральний банк і грошово-кредитна система" є набуття практичних навичок в аналізі основних елементів грошово-кредитної системи, операцій центрального банку, особливостей його роботи як головної складової банківської системи.

Предметом є діяльність Національного банку України, його основні функції та повноваження, а також фінансові інструменти, за допомогою яких регулюється грошово-кредитна політика.

Завдання виконання лабораторних робіт – дати майбутнім фахівцям знання щодо змісту завдань і функцій центрального банку, його операцій та інструментів грошово-кредитної політики, за допомогою яких центральний банк регулює грошовий ринок; оволодіння навичками самостійно аналізувати стан банківської системи і грошового ринку, вирішувати питання, що стосуються взаємовідносин між центральним банком і банками другого рівня, між центральним банком і урядом у різних країнах.

Змістовий модуль 1

Основи функціонування грошово-кредитних систем різних країн

Лабораторна робота 1

Державне регулювання діяльності фінансово-кредитних установ

Мета роботи – засвоєння студентами навичок щодо пошуку інформації з дослідження інструментів державного регулювання фінансово-кредитних установ, визначення окремих складових структури кредитної системи країни та їх аналіз.

1.1. Загальні методичні рекомендації

Світова економічна думка після тривалих суперечок широко визнала об'єктивну необхідність регулятивного впливу держави на економічне життя суспільства. Для здійснення впливу на розвиток економіки держави розробляють та здійснюють регулятивні заходи у різних її сферах: у виробництві, у сфері реалізації, у сфері інвестицій, у державних фінансах, на фінансовому ринку, у грошово-кредитній сфері. У сукупності ці заходи становлять загальноекономічну політику держави.

Грошова система – це форма організації грошового обігу, яка регулюється державними органами.

Кредитна система – це сукупність кредитних відносин та інститутів, які організовують ці відносини. Кредитна система складається з банків та небанківських організацій.

Ядром кредитної системи є центральний банк країни. Центральний банк – це орган державного регулювання економіки, якому надано право монопольного випуску банкнот, регулювання грошового обігу, кредиту та валютного курсу, зберігання золотовалютних резервів. В Україні – це Національний банк України (НБУ), він головний орган уряду з аналізу фінансового стану, вироблення та реалізації грошово-кредитної політики держави.

Основна функція центрального банку – реалізація монетарної політики держави. Залежно від виду монетарної політики розрізняють головні цілі центральних банків: стабільність цін, стійкість національної валюти, стабільність грошової маси й ін.

Сучасна кредитна система, яка є основним елементом ринку позикових капіталів, складається з таких інституційних ланок або ярусів (рис. 1).

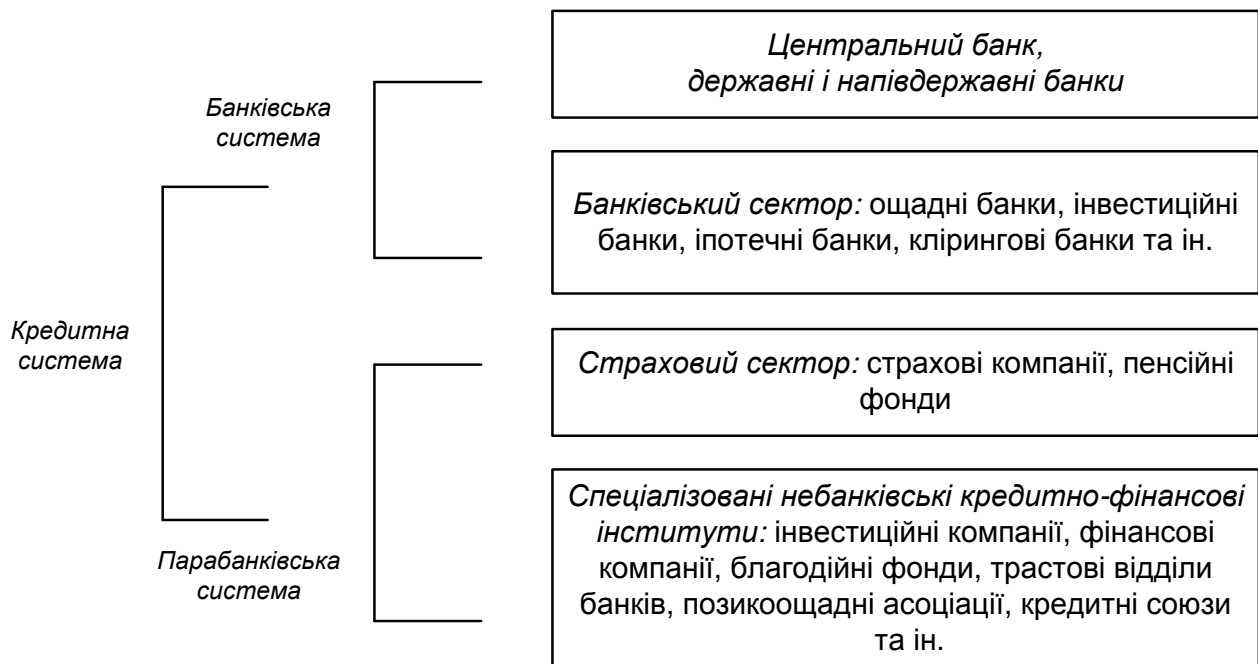

Рис. 1. Структура кредитної системи країни

Серед найважливіших процесів, що відбуваються у кредитній системі, є концентрація та централізація банківського капіталу, яка необхідна в зв'язку з тим, що невеликі банки неспроможні надати необхідні кредити суб'єктам господарювання; наявність певної конкуренції між кредитними установами; інтеграція діяльності банків, зумовлена потребою обслуговування міжнародних розрахунків; упровадження у банківських установах електронних розрахунків у межах країни та за її межами; кореспондентські відносини, які передбачають налагодження договірних відносин між банками з метою взаємовигідного виконання операцій.

1.2. Порядок виконання роботи

Лабораторну роботу необхідно виконувати в такій послідовності:

1. Державне регулювання є одним із найважливіших елементів розвитку і формування грошово-кредитної системи розвинених держав. Необхідно:

1) визначити місце держави у проведенні грошово-кредитної політики країни;

- 2) визначити види монетарної політики Центрального банку;
- 3) визначити мету проведення монетарної політики.

2. Сучасна кредитна система є основним елементом ринку позикових капіталів і складається з декількох інституційних ланок або ярусів. Розкрийте існуючі різновиди банківських і небанківських кредитно-фінансових інститутів у сучасній кредитній системі розвинутих країн та визначте сутність їх функціонування. Заповніть наведену таблицю (табл. 1).

Таблиця 1

Структура та зміст кредитної системи країни

Ланки кредитної системи країни	Види кредитно-фінансових інститутів	Сутність функціонування
....
...

3. Використовуючи дані офіційного сайту НБУ (<http://www.bank.gov.ua>), побудувати аналітичну таблицю, в якій за 10 останніх періодів проаналізувати: кількість діючих банків; кількість банків з іноземним капіталом; кількість банків зі 100 % іноземним капіталом. Побудувати діаграму, яка показує динаміку показників.

Показники стану банківської системи України на сайті НБУ (<http://www.bank.gov.ua>) розміщені в розділі "Статистика", "Показники банківської системи", "Основні показники діяльності банків України".

4. Використовуючи дані офіційного сайту НБУ (<http://www.bank.gov.ua>), необхідно визначити, які в Україні існують групи банків за класифікацією НБУ, проаналізувати, які саме банки до них належать та кому належить їх капітал. Розподіл банків на групи розміщені в розділі "Статистика", "Показники банківської системи", "Основні показники діяльності банків України", "Показники фінансової звітності банків України". Походження банківського капіталу наведено у тому ж розділі – "Кількість структурних підрозділів банків".

Для більш наочного відображення аналітичних даних доцільно скористатися функціями *MS Excel* із графічного подання такої інформації на діаграмах або гістограмах.

Microsoft Office Excel підтримує різні типи діаграм, допомагаючи відображати дані зрозумілим для конкретної аудиторії способом. У процесі створення або зміни наявної діаграми можна вибрати один із безлічі доступних типів діаграм.

У *MS Excel* можна побудувати такі типи діаграм: гістограми, графіки, кругові діаграми, лінійчаті діаграми, діаграми з областями, точкові діаграми, біржові діаграми, поверхневі діаграми, кільцеві діаграми, бульбашкові діаграми, пелюсткові діаграми та інші типи діаграм.

Гістограми використовують для демонстрації змін даних за певний період часу або ілюстрування порівняння об'єктів. У гістограмах категорії зазвичай формують по горизонтальній осі, а значення – по вертикальній. Гістограми містять такі підтипи діаграм: гістограма з угрупованням і об'ємна гістограма з угрупованням; гістограма з накопиченням і об'ємна гістограма з накопиченням; нормована гістограма з накопиченням і об'ємна нормована гістограма з накопиченням; об'ємна гістограма; циліндр, піраміда й конус.

Графіки дозволяють зображати безперервну зміну даних із плином часу у єдиному масштабі; таким чином, вони ідеально підходять для зображення трендів зміни даних із однаковими інтервалами. На графіках категорії даних рівномірно розподілено вздовж горизонтальної осі, а значення рівномірно розподілено вздовж вертикальної осі.

Графіки можна використовувати за наявності текстових міток категорій і для відображення розподілених за однаковими інтервалами значень, наприклад місяців, кварталів або фінансових років. Це особливо важливо за наявності декількох рядів. Для одного ряду можна використовувати діаграму за категоріями. Також графіки можна використовувати за наявності декількох розподілених за однаковими інтервалами числових міток, головним чином років. Якщо числових міток більше від десяти, замість графіка краще використовувати точкову діаграму.

Графіки містять такі підтипи діаграм: графік і графік із маркерами; графік із накопиченням і графік із накопиченням із маркерами; нормований графік із накопиченням і нормований графік із накопиченням із маркерами; об'ємний графік.

Приклад гістограми, яка відображає динаміку показників, відображено на рис. 2.

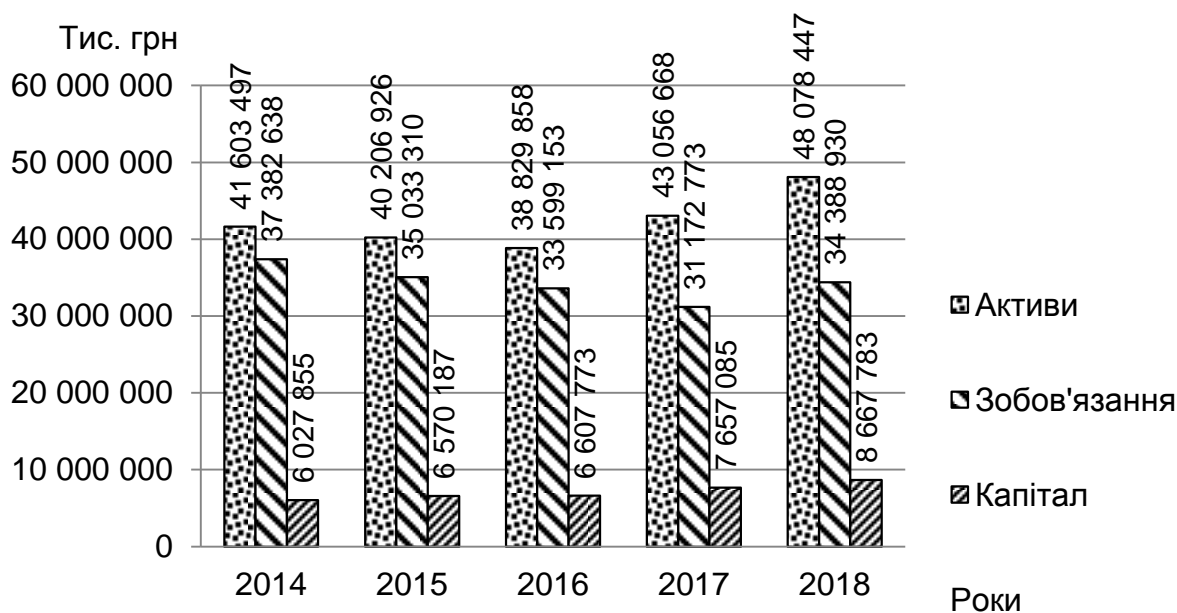

Рис. 2. Динаміка основних показників діяльності ПАТ "Банк "Харків" за 2014 – 2018 рр.

1.3. Звіт про лабораторну роботу

Звіт про лабораторну роботу виконують, згідно з вимогами до оформлення ХНЕУ ім. С. Кузнеця. Він має містити мету та завдання, сформульовані студентом на основі виданого викладачем варіанта. Результати аналізу мають подати у вигляді таблиць та рисунків, зробити відповідні висновки щодо отриманих завдань. Оформити звіт і захистити його.

Обсяг звіту, не враховуючи вихідні дані, таблиці, графіки, має становити не менше трьох сторінок. Текст звіту має бути надруковано шрифтом *Times New Roman*, кг 14 (у таблицях – кг 12), міжрядковий інтервал 1,5 (у таблицях – 1). Абзаци слід починати з відступу, що дорівнює 1,25 см.

Приклад оформлення титульного аркуша звіту наведено в додатку А.

Лабораторна робота 2

Особливості функціонування валютних систем різних країн

Мета роботи – засвоєння студентами навичок у пошуку інформації в мережі "Інтернет"; формування таблиць даних у *MS Excel*; набуття практичних навичок в аналізі функцій міжнародних валютно-кредитних установ, надання характеристики основних етапів становлення та розвитку грошово-кредитних систем провідних країн світу.

2.1. Загальні методичні рекомендації

Грошові агрегати – показники структури грошової маси; це види грошей та грошових засобів, які відрізняються один від одного своєю ліквідністю, тобто можливістю швидкого перетворення в готівку. Залежно від зниження ступеня ліквідності фінансові активи групують у різні грошові агрегати M0, M1, M2 та M3:

M0 містить готівкові кошти в обігу поза банками;

M1 містить грошовий агрегат M0 та вклади у банках, які можуть бути використані їх власниками негайно. Тобто це кошти на поточних рахунках та переказні депозити в національній валюті;

M2 – грошовий агрегат M1, переказні депозити в іноземній валюті та інші депозити;

M3 (грошова маса) – грошовий агрегат M2, кошти на вкладах за трастовими операціями та цінні папери, крім акцій.

Для характеристики грошової системи часто використовують грошовий мультиплікатор, що характеризує можливості банків збільшувати грошову масу в обігу.

Грошово-кредитний мультиплікатор – це процес створення нових банківських депозитів (безготівкових грошей) під час кредитування банками клієнтури на основі додаткових (вільних) резервів, що надійшли у банк ззовні. Це – величина, на яку збільшується кількість грошей в обігу у результаті операцій на грошовому ринку.

Основою грошового мультиплікатора є два фактори: питома вага готівково-грошового обігу в загальній грошовій масі (M3) і ставка обов'язкових резервів, депонується комерційними банками в центральному банку. Грошовий мультиплікатор (m) визначається за формулою:

$$m = M0 / (M3 \times r), \quad (1)$$

або

$$m = 1 / r, \quad (2)$$

де M0 – це грошовий агрегат, який містить готівку (паперові гроші і монети), або, за іншим визначенням, гроші поза банківською системою;

r – норма обов'язкового резервування.

2.2. Порядок виконання роботи

Лабораторну роботу необхідно виконувати в такій послідовності:

1. Спираючись на основні положення функціонування світових валютних систем, умови їх становлення і краху, визначте переваги і недоліки кожної з них і заповніть наведену табл. 2.

Таблиця 2

Переваги та недоліки функціонування світових валютних систем

Валютні системи	Переваги	Недоліки
1. Система золотого стандарту	?	?
2. Бреттон-Вудська валютна система	?	?
3. Ямайська валютна система	?	?
4. Європейська валютна система	?	?

2. Сьогодні практично всі держави світу співпрацюють зі світовими міжнародними організаціями з метою регулювання міжнародних економічних, у тому числі валютно-кредитних і фінансових відносин. Спираючись на відповідні знання, заповніть наведену табл. 3. Доповніть перелік цих організацій.

Таблиця 3

Основні характеристики міжнародних валютно-кредитних установ

Міжнародні валютно-кредитні організації		Рік заснування	Мета створення	Основні функції
Скорочена назва	Повна назва			
БМР	?	?	?	?
МВФ	?	?	?	?
МБРР	?	?	?	?
ЄБРР	?	?	?	?
....	?	?	?	?
....	?	?	?	?
....	?	?	?	?

3. У табл. 4 наведені показники грошової маси за грошовими агрегатами M0, M1, M2, M3. Ставка обов'язкового резервування Центрального банку – 10 %. Завдання:

- 1) визначити сутність кожного з наведеного агрегатів;
- 2) сутність грошово-кредитної мультиплікації;
- 3) величину грошового мультиплікатора (подати у табличному вигляді);
- 4) обґрунтувати позитивні або негативні тенденції в розвитку кожного агрегату грошової маси для грошово-кредитної системи країни.

Таблиця 4

Показники грошової маси, млрд євро

Агрегати	2014 р.	2015 р.	2016 р.	2017 р.	2018 р.
M0	857,9	865,2	952,3	984,7	1 253,5
M1	951,9	958,0	1 142,1	1 189,0	1 350,0
M2	1 415,9	1 330,9	1 550,3	2 583,2	2850,0
M3	2 281,8	2 360,7	2 550,7	2 888,6	2 670,5

2.3. Звіт про лабораторну роботу

Звіт про лабораторну роботу виконують згідно з вимогами до оформлення ХНЕУ ім. С. Кузнеця. Результати аналізу мають надати у вигляді таблиць та рисунків. Студент має зробити відповідні висновки щодо отриманих завдань. Обсяг звіту, не враховуючи вихідні дані, таблиці, графіки, має становити не менше трьох сторінок.

Лабораторна робота 3

Побудова часових осей розвитку грошової та кредитної систем різних країн

Мета роботи – набуття практичних навичок у дослідженні основних періодів розвитку грошово-кредитних систем зарубіжних країн, аналізі динаміки розвитку грошової та кредитної системи країн із розвиненою економікою.

3.1. Загальні методичні рекомендації

Грошово-кредитні відносини, фінансово-кредитні інститути істотно впливають на економічні та соціальні процеси у країні. Грошово-кредитна система забезпечує ринкову систему механізмами та інструментами реалізації її здатності до саморегулювання, надає державі можливість ефективно впливати на економіку. У ринкових умовах з грошово-кредитною системою стикаються підприємства й великі господарські структури, виконавчі та законодавчі органи влади і, звичайно, власне працівники сфери фінансів.

Грошово-кредитна система функціонує через інструменти грошово-кредитної політики держави, яка прагне створити безінфляційну економіку, що функціонуватиме в умовах повної зайнятості. Грошово-кредитна політика визначає спрямування кредитів, наявність грошей та швидкість грошового обігу.

Існує ряд принципів організації грошових систем:

централізоване регулювання з боку держави. Цей принцип може бути як в адміністративній, так і в ринковій формі;

наявність механізму планування і прогнозування грошового обігу;

гнучкість, згідно з якою закон грошового обігу повинен знаходитися в рівновазі, тобто $MV = PQ$, де M – грошова маса; V – швидкість обігу грошей, P – рівне цін; Q – обсяг товарів і послуг;

грошова емісія має кредитний характер, тобто готівка і безготівкові гроші з'являються в обігу тільки в результаті проведення банками кредитних операцій;

центральний банк підзвітний парламенту країни і не підпорядковується уряду.

Вирізняють такі загальні елементи грошової системи:

назва грошової одиниці та її частин виникає історично. Держава закріплює (змінює) цю назву законодавчими актами;

види державних грошових знаків, які мають законну платіжну силу також визначаються спеціальними законами держави або актами уряду;

масштаб цін – це засіб вираження вартості у грошових одиницях, що базується на фіксованій державою ваговій кількості металу в грошовій одиниці. Масштаб цін складається під впливом попиту та пропозиції;

валютний курс – це співвідношення грошових одиниць різних країн, яке визначається їх купівельною спроможністю;

порядок готівкової й безготівкової емісії та обігу грошових знаків встановлюється державою і регулюється внутрішнім законодавством країни;
 регламентація безготівкового грошового обігу;
 правила ввезення та вивезення національної валюти, організація міжнародних розрахунків;
 державний орган, який здійснює грошово-кредитне і валютне регулювання.

3.2. Порядок виконання роботи

Лабораторну роботу необхідно виконувати в такій послідовності:

1. Побудуйте дві паралельні часові осі з основними датами еволюції грошово-кредитної системи двох країн (табл. 5). Часові осі повинні бути побудовані з дотриманням масштабності. Графіки повинні відбивати історичну послідовність розвитку грошових і кредитних систем, еволюцію валютних системи країн. Необхідно систематизувати та відтворити типові перетворення у грошово-кредитних системах двох країн, дати їх порівняльну характеристику, тобто спробувати знайти схожі та відмінні елементи у їх еволюції.

Для формулювання висновку необхідно відповісти на такі питання:

чи всі етапи перетворень у грошовій та валютних системах були доцільними та принесли очікуваний результат;

чи відповідав рівень розвитку кредитної системи внутрішнім та зовнішнім потребам країни на конкретний момент часу та чи були її перетворення вчасними;

яка країна, на вашу думку, має сьогодні більш стабільну грошово-кредитну систему;

які методи управління (адміністративні чи економічні) переважно використовуються у країні для регулювання грошово-кредитної системи?

Таблиця 5

Варіанти для виконання завдання 1

Варіанти	Країни	
1	2	3
1	США	Німеччина
2	Великобританія	Франція
3	Японія	Росія

1	2	3
4	США	Франція
5	Великобританія	Німеччина
6	США	Італія
7	Великобританія	Росія
8	Японія	Німеччина
9	США	Великобританія
10	Японія	Італія

Кінцевим результатом даного практичного завдання є висновок про те, яка країна найбільш раціонально розвивала свою грошово-кредитну систему.

2. Побудуйте логічні ланцюги із наведеного переліку складових. Кожен правильно складений ланцюжок складається із трьох взаємопов'язаних між собою елементів (наприклад, 1 – 8 – 20). Кожен із наведених елементів використовується тільки один раз. У результаті повинні бути отримані 8 логічних ланцюгів на основі зіставлення конкретних подій і дат між собою, визначення сутності і змісту конкретних понять, явищ. Для забезпечення правильності і швидкості виконання завдань доцільно починати складання ланцюгів з подій, що визначені конкретними датами.

Варіанти для виконання завдання 2

Варіант 1

1. 1844 рік.
2. 1946 рік.
3. 1797 р.
4. 1700 £.
5. Англійські клірингові банки.
6. Велика кількість відділень іноземних банків, розташованих у Лондоні.
7. За винятком Канади.
8. Облікові компанії.
9. Спроба повної централізації емісії банкнот.
10. Викуп акцій та їх обмін на тривідсоткової облігації державної позики за співвідношенням 1 до 4.

11. Грошова реформа 1928 року.
12. Відіграють роль посередника у відносинах між центральним банком та комерційними банками.
13. Підписання банківського акту Р. Піля.
14. Закон про припинення вільного карбування срібних монет.
15. Висока концентрація комерційних банків.
16. Є центром наймогутніших банківських груп, що складаються з ряду дочірніх банків, які здійснюють операції в середині країни і за її межами.
17. Повернення до золотого стандарту у його золотозлитковій формі.
18. Стерлінговий блок, а потім стерлінгова зона.
19. Націоналізація Банку Англії.
20. Великобританія перейшла до золотого монометалізму.
21. Наявність облікових компаній, акцептних банків і великої мережі іноземних банків.
22. Спеціалізуються на обліку векселів, а також здійснюють операції купівлі-продажу державних облігацій й обов'язків місцевих органів влади.
23. Скандинавські країни, Португалія та інші.
24. *Barclays, National Westminster, Midland, Loyds.*

Варіант 2

1. 1913 р.
2. 1785 р.
3. 1792 – 1834 роки.
4. Створення Федеральної резервної системи забезпечило.
5. Створення Федеральної резервної системи.
6. Особливості розвитку банківського сектору країни.
7. Державна скарбниця за унцію закупала срібло за цінами 64 – 90 центів за унцію.
8. Підписання Закону "Про золотий резерв".
9. Упровадження в обіг національної грошової одиниці.
10. Компанії зі страхування життя та пенсійні фонди.
11. Прийняття Закону "Про срібло" .
12. До цього часу в обігу використовувалися переважно англійські фунти стерлінгів та іспанські срібні долари.
13. Централізацію резервів комерційних банків.

14. Зміни у співвідношенні між сріблом та золотом.
15. Девальвація долара на 41 %.
16. 25 % від загального обсягу металевого запасу системи грошового обігу країни.
17. Територія країни була розподілена на 12 округів, у кожному з яких був заснований Федеральний резервний банк з правом емісії банкнот.
18. Наявність досить тривалого терміну обмежень на створення філій і відділень комерційними банками.
19. Створення умов для поширення системи безготівкових розрахунків.
20. Акціонерні, державні та взаємоощадні банки.
21. Дозволяло федеральним резервним банкам у разі наявності колишніх золотих запасів збільшити банкнотну емісію.
22. 1:15 – 1:16.
23. Інвестиційні компанії або трести.
24. Велика доля іноземних банків на місцевому ринку; особлива роль інвестиційних банків.

Варіант 3

1. 1694 р
2. 1972 р.
3. 1931 р.
4. Установи споживчого кредиту.
5. Інвестиційні трести.
6. Припинення розміну фунта стерлінгів на золото.
7. Кредитні установи, які мобілізують грошові прибутки і заощадження і такі, що перетворюють їх у капітал.
8. Інструмент боротьби з інфляцією.
9. Великобританія вводить плаваючий курс своєї валюти.
10. Їх кошти є важливим джерелом фінансування капітальних вкладень в промисловість та інші галузі господарства.
11. Фінансові компанії, що кредитують купівлю товарів на виплат, і будівельні товариства.
12. Інвестиційні компанії і трести, ощадні банки, компанії зі страхування життя і пенсійні фонди.

13. Остаточо розпалася в кінці 1970-х років.
14. Заснований центральний емісійний банк країни.
15. Таргетування обмінного курсу.
16. Інфляційне знецінення фунта стерлінгів, різке погіршення платіжного балансу.
17. Великобританія очолила стерлінговий блок, на який приходилося близько 1/6 світового товарного обігу.
18. Є центром кредитної системи.
19. *Royal, Commercial Union.*
20. У 1992 р. Великобританії вдалося знизити інфляцію з 10 до 3 %.
21. Займаються виключно операціями з цінними паперами.
22. Викликало зниження курсу фунта стерлінгів в країні.
23. *Halifax, Abbey National, Nationwide.*
24. Забезпечило підвищення конкурентоспроможності англійських товарів на світовому ринку порівняно з товарами країн, що зберігали золотий стандарт.

Варіант 4

1. 1897 р.
2. Банківська криза 1927 р.
3. 1931 р.
4. Мета проведення політики "нульової" відсоткової ставки банком Японії.
5. Характерні риси грошово-кредитної системи після Другої світової війни.
6. Особливості розвитку грошово-кредитної системи країни.
7. Страхові компанії, фондові компанії, поштово-ощадні каси.
8. Центральний банк Японії.
9. Введення золотого стандарту.
10. Скорочення кількості банків .
11. Високий ступінь концентрації капіталу і велика сума активів.
12. "Фінансовий голод" японських корпорацій нефінансового сектору, слабкий ринок позичкового капіталу, домінування банків у фінансуванні економіки.
13. Боротьба з дефляцією.
14. Збільшення маси грошей в обігу.

15. Комерційні банки.
16. Державні спеціалізовані банки, японський банк розвитку, державні фінансові корпорації.
17. Монополізація банківського сектору.
18. Політику "нульового відсотка", що сприяє біржовій торгівлі й фінансування на ринку.
19. Організація банківської системи за європейським зразком.
20. Блокування подальшого зростання єни і підвищення відсоткової ставки за довгостроковими кредитами.
21. Відміна золотого стандарту.
22. Інші кредитно-фінансові інститути.
23. Міські банки, регіональні банки, траст-банки, банки довгострокового кредитування, іноземні банки та ін.
24. Значний контроль з боку держави за діяльністю приватних банків.

Варіант 5

1. 1934 р.
2. 1900 р. – 1933 р.
3. 1950 – 1970 рр.
4. Найбільші банки світу.
5. Бреттон-Вудська конференція в 1944 р.
6. Функції ради керуючих ФРС.
7. Причини хронічної інфляції в країні після Другої світової війни.
8. Ціна золота піднялася з 20,67 до 35 дол. США за унцію.
9. Банківські ланцюги.
10. Золотомонетний стандарт.
11. Контроль за банкотною емісією федеральних резервних банків.
12. Золотий вміст долара зменшився з 1,5 г до 0,89 г.
13. Пасивність платіжного і торгівельного балансу країни.
14. Долар став міжнародною резервною і розрахунковою валютою.
15. Невідповідність між зростанням грошової маси і зростанням валового національного продукту.
16. Є локомотивом американської фінансово-кредитної системи і представляють її у зовнішньому світі.
17. Зберігся завдяки незначним військовим тратам країни у період Першої світової війни, підвищенням експорту товаром над імпортом та збільшенням своїх золотих запасів у цей період.

18. Наявність великої кількості кореспондентських зв'язків.
19. *Chase Manhattan Bank, Citicorp, National Bank* та ін.
20. Зростання воєнних затрат у зв'язку з війнами в Кореї і Південно-Східній Азії.
21. Розширення зовнішньої торгівлі країни, активний платіжний баланс, перетворення США в країну-кредитора, підвищення попиту на долар.
22. Зростання короткострокової доларової заборгованості зі зменшення золотих запасів країни.
23. Зміна норм обов'язкового резервування.
24. Банківські холдинг-компанії.

Варіант 6

1. 1897 р.
2. З кінця 1970-х років.
3. Японський банк розвитку.
4. Траст-банки.
5. Заходи подолання інфляції в Японії у 1945 – 1950 рр.
6. Функції банку Японії.
7. Особливості розвитку грошово-кредитної системи країни.
8. Введення золотого стандарту.
9. Адміністративним режим множинності валютних курсів.
10. Засоби грошово-кредитної політики банку Японії протягом кількох повоєнних десятиліть.
11. Основними засобами грошово-кредитної політики банку Японії є: політика корегування облікової ставки, політика зміни обсягів купівлі-продажу облігацій та векселів, політика резервної норми.
12. Виконують інвестиційні та довірчі операції, контроль за діяльністю брокерських компаній, які здійснюють операції з цінними паперами.
13. Здійснює довгострокове кредитування промисловості, в основному таких галузей, які є ризиковими з точки зору приватних банків японський банк розвитку.
14. Кількісне раціонування кредиту.
15. Контроль за кредитною сферою.
16. Процеси лібералізації в економіки країни.
17. Високий ступінь спеціалізації кредитної системи.
18. Державно-монополістичний контроль.

19. Легалізація організації банківської системи за європейським зразком.
20. Належать до банківського сектору країни.
21. Наявність кейрецу або промислових груп.
22. Адміністративний контроль за наданням банками ліквідних ресурсів своїм клієнтам.
23. Позики надаються винятково на основі комерційного оцінювання проекту.
24. Забезпечення безперервного функціонування системи платежів і розрахунків.

Варіант 7

1. 1863 р.
2. 1971 р., 1973 р.
3. Інвестиційні компанії.
4. Взаємоощадні банки.
5. Федеральні резервні банки (ФРБ).
6. Рада керуючих ФРС.
7. Пасиви ФРБ складають.
8. Активи ФРБ складають.
9. Емітують нові гроші, вилучають із обігу зношені купюри, здійснюють кліринг чеків та ін.
10. Проведення девальвацій долара, у результаті яких ціна унції піднялася з 35 до 42 дол. США.
11. Акумулюють грошові кошти приватних інвесторів, що залучаються шляхом продажу їм власних цінних паперів.
12. Створення Національної банківської системи.
13. Надають дисконтні позички банкам.
14. Розробляє монетарну політику, змінює нормативи обов'язкових резервів та ін.
15. Пайові внески штатних банків, кошти казначейства.
16. Інвестиції в державні цінні папери і золоті сертифікати.
17. Складають конкуренцію пенсійним фондам, кошти яких вкладуються головним чином в акції і облігації корпорацій.
18. Кошти банкотної емісії.
19. Не мають акціонерного капіталу, первісний капітал яких повертається засновникам через певний час.

20. Позички штатним банкам.
21. Контролює банкнотну емісію.
22. Переслідувало за мету покращення стану платіжного балансу країни, підвищення конкурентоспроможності своїх товарів на світовому ринку.
23. Основний вид активних банківських операцій – іпотечний кредит.
24. Були створені Національні комерційні банки; вони були наділені правом емісії банкнот.

Варіант 8

1. Масштаб цін.
2. Володіння фіктивним капіталом.
3. Сутність Маастрихтської угоди 1992 р. полягає у... .
4. Європейський центральний банк.
5. Установлене вартісне співвідношення між золотом і сріблом не відповідало їхній ринковій вартості.
6. Засіб вираження вартості у грошових одиницях, що базується на фіксованій державою ваговій кількості металу в грошовій одиниці.
7. Наявність системи зв'язку щодо акумуляції та мобілізації грошового капіталу.
8. Сукупність банків і банківських інститутів, що існують у тій чи іншій країні у певний історичний період.
9. Недоліки біметалічної грошової системи.
10. Одна з функцій кредитно-фінансових установ в економіці.
11. Здійснення системи заходів, спрямованих на наближення темпів інфляції до визначеного рівня, скорочення бюджетних дефіцитів.
12. Інтернаціоналізація діяльності фінансово-кредитних закладів.
13. Не існує єдиного загального еквіваленту, що суперечить природі функції грошей.
14. Здійснює емісію євро.
15. Кредитний механізм містить.
16. Визначенні основних етапів становлення ЄВС.
17. Складається під впливом попиту і пропозиції.
18. Здійснює контроль за курсом інших валюта до євро.
19. Банківська система.
20. Посилення конкуренції та зростання фінансово-кредитних закладів.

21. Він не функціонує безпосередньо у виробничому процесі, представлений (як правило) цінними паперами що дають право їх власникам на отримання доходу у вигляді відсотків, дивідендів.

22. Концентрація та централізація банківського капіталу.

23. Перерозподіл грошового капіталу.

24. Є основною складовою грошово-кредитної системи країни.

Варіант 9

1. Грошова система.

2. 1868 р.

3. Лібералізація цін.

4. Біметалізм як тип грошової системи.

5. Вперше виник у Великобританії.

6. Метод девізної політики.

7. Казначейські білети.

8. Золотомонетний стандарт.

9. Запровадження внутрішньої конвертованості національної валюти.

10. Форма організації грошового обігу в країні, яка склалася історично і закріплена національним законодавством.

11. Золото та срібло.

12. Золотозлитковий стандарт.

13. Заснування Латинської монетної спілки.

14. Монометалізм як тип грошової системи.

15. Зараховують до короткострокових обов'язків держави.

16. Заходи стабілізації економічних процесів.

17. Може бути як золотим, так і срібним.

18. Золотовалютний (золотодевізний) стандарт.

19. Характерний для країн із золотовалютним стандартом.

20. Співвідношення 1 до 15,5.

21. Може функціонувати у вигляді системи паралельної валюти, подвійної або "кульгаючої" валюти.

22. Системи металевих обертання і системи обертання кредитних і паперових грошей.

23. Випускаються казначейством для фінансового забезпечення державних видатків.

24. Підтримання стійкості курсу національної валюти за допомогою купівлі та продажу національних грошей за іноземні.

Варіант 10

1. Види монетарної політики центрального банку.
2. Страховий сектор кредитної системи країни.
3. Форми політики центрального банку щодо комерційних банків.
4. Податкова політика уряду на всіх рівнях.
5. Для країн Західної Європи характерний.
6. Детермінуючі фактори розвитку кредитних систем.
7. Спеціалізовані небанківські кредитно-фінансові інститути.
8. Таргетування рівня інфляції.
9. Сучасна кредитна система.
10. Напрями державного регулювання кредитно-фінансових інститутів.
11. Визначення норми обов'язкового резервування.
12. Страхові компанії.
13. Високий розвиток банківського та страхового секторів.
14. Благодійні фонди, позикоощадні асоціації.
15. Участь уряду у діяльності змішаних або державних кредитних інститутів та законодавчі заходи виконавчої і законодавчої влади.
16. Порівняно з США низький розвиток спеціалізованого сектору.
17. Організація державного регулювання кредитної системи.
18. Основний елемент ринку позичкового капіталу.
19. Установлення цільових орієнтирів грошової маси в країні.
20. Пенсійні фонди.
21. Облікова політика, політика рефінансування.
22. Забезпечує інтенсифікацію процесу фінансових інновацій.
23. Національні традиції розвитку кредитних систем.
24. Інвестиційні компанії, фінансові компанії, кредитні союзи.

3.3. Звіт про лабораторну роботу

Звіт про лабораторну роботу виконують згідно з вимогами до оформлення ХНЕУ ім. С. Кузнеця. Результати аналізу мають надати у вигляді таблиць та рисунків. Студент має зробити відповідні висновки щодо отриманих завдань. Обсяг звіту, не враховуючи вихідні дані, таблиці, графіки, має становити не менше чотирьох сторінок.

Змістовий модуль 2

Центральний банк: основи його діяльності та регулювання грошового обігу

Лабораторна робота 4

Функції та операції НБУ. Аналіз фінансової звітності НБУ

Мета роботи – засвоєння студентами навичок у пошуку інформації в мережі "Інтернет"; володіння навичками аналізу функцій та операцій центральних банків; формування таблиць даних у *MS Excel* та аналіз показників, які характеризують дані фінансової звітності НБУ.

4.1. Загальні методичні рекомендації

Фінансові активи та зобов'язання відображаються у балансі НБУ за справедливою вартістю, первісною вартістю або амортизованою собівартістю залежно від їх класифікації.

Актив балансу.

Операції в іноземній валюті та монетарному золоті. Монетарні активи і зобов'язання в іноземній валюті та монетарне золото первісно визнаються за офіційним курсом гривні до іноземних валют (золота) на дату розрахунку – дату визнання активів та зобов'язань і надалі переоцінюються під час кожної зміни офіційного курсу.

Монетарне золото – це запаси золотих зливків світового стандарту, що зберігаються в Державній скарбниці України. Монетарне золото належить до складу міжнародних резервів та обліковується за вагою у тройських унціях і його вартістю у гривнях за офіційним курсом Національного банку України. Офіційний курс розраховується на підставі інформації про ціни на золото, визначені (зафіксовані) учасниками Лондонської асоціації ринку дорогоцінних металів та офіційного курсу гривні до долара США.

Золото, яке розміщене в іноземних банках і на яке нараховуються відсотки, зараховують до складу коштів та депозитів в іноземній валюті.

Операції з Міжнародним валютним фондом. Національний банк виконує функції депозитарію і фіскального агента у відносинах України з Міжнародним валютним фондом (МВФ). Усі суми вимог України до МВФ

і зобов'язань перед МВФ відображаються у фінансовій звітності Національного банку. Сума відповідних активів містить авуари в спеціальних правах запозичення (СПЗ) та внески в рахунок квоти МВФ. Сума відповідних зобов'язань містить вартість цінних паперів, випущених на користь МВФ Міністерством фінансів України і Національним банком як фіскальним агентом, а також кошти на рахунках МВФ 1 та 2. Рахунок 1 призначений для проведення операцій з МВФ, включаючи сплату внесків за квотою, купівлю і викуп коштів. Рахунок 2 використовується для розрахунків за операціями МВФ у валюті України.

Активи та зобов'язання, номіновані в СПЗ, перераховуються в гривні за офіційним курсом гривні до СПЗ на дату балансу. Офіційний курс гривні до СПЗ розраховується на підставі інформації про курс СПЗ до долара США, установлений МВФ, та про офіційний курс гривні до долара США, установлений Національним банком.

Доходи, отримані за авуарами в СПЗ, відображаються як відсоткові доходи, а витрати, сплачені за користування коштами МВФ, відображаються як відсоткові та комісійні витрати у звіті про фінансові результати.

Операції з фінансовими інструментами. Фінансові активи Національного банку залежно від наміру їх придбання класифікуються таким чином:

Кошти та депозити в іноземній валюті. Кошти та депозити в іноземній валюті визнаються, коли Національний банк розміщує кошти в іноземній валюті в банках-контрагентах без наміру подальшої торгівлі ними. Ці розміщення не пов'язані з похідними інструментами, не котируються на ринку і підлягають поверненню на фіксовану дату або дату, яка може бути визначена.

Боргові цінні папери, що обліковуються за справедливою вартістю з визнанням результату переоцінки у фінансових результатах. До цієї категорії належать цінні папери, які Національний банк має намір утримувати з метою управління міжнародними резервами і які під час першого визнання були віднесені до цієї категорії. Національний банк управляє групою таких фінансових інструментів та оцінює результати операцій з ними на основі справедливої вартості відповідно до задокументованої інвестиційної декларації. Інформація, підготовлена на основі справедливої вартості, регулярно надається керівництву Національного банку й аналізується ним. Справедлива вартість цих цінних паперів визначається ринковим котируванням. Цінні папери цієї категорії не можуть бути перекласифіковані в цінні папери на продаж чи до погашення.

Інвестиції на продаж – це інструменти капіталу (інвестиції до статутних капіталів компаній, які не є асоційованими або дочірніми) та державні боргові цінні папери, які Національний банк має намір утримувати протягом невизначеного періоду часу.

Цінні папери до погашення – це боргові цінні папери з фіксованими або визначеними платежами та фіксованим строком погашення, які Національний банк має намір та здатність утримувати до погашення.

Кредити банкам та іншим позичальникам визнаються, якщо Національний банк надає кошти контрагентам – банкам та іншим позичальникам без наміру подальшої торгівлі ними. Ці кредити не пов'язані з похідними інструментами, не котируються на ринку і підлягають поверненню на фіксовану дату або дату, яка може бути визначена.

Внутрішній державний борг – це заборгованість за кредитами, що надані уряду в національній та іноземній валютах. Заборгованість відображається за основною сумою кредитів з вирахуванням резерву, створеного відповідно до законодавства України та рішень, затверджених Радою Національного банку України.

Законом України "Про реструктуризацію боргових зобов'язань Кабінету Міністрів України перед Національним банком України" від 20 квітня 2000 року (далі – Закон про реструктуризацію) передбачена плата за обслуговування кредитів, що надані уряду в національній валюті, проте період, за який здійснюватиметься ця плата, не визначено. Сплата відсотків за кредитами, що надані уряду в іноземній валюті, Законом про реструктуризацію не передбачена, таким чином відсотки за цими кредитами не нараховуються.

Операції з купівлі-продажу цінних паперів. Кошти, що сплачені за договорами про купівлю-продаж цінних паперів (репо), відображаються як кредити, надані банкам. Різниця між ціною придбання та ціною подальшого продажу відображається як відсотковий дохід, що нараховується рівномірно протягом строку дії договорів. Кошти, що отримані за договорами про купівлю-продаж цінних паперів (репо), включаються до статті "Кошти банків". Цінні папери залишаються в складі активів Національного банку. Різниця між ціною продажу цінних паперів та ціною їх зворотного викупу відображається як відсоткові витрати, які нараховуються рівномірно протягом строку дії договорів.

Основні засоби обліковуються за первісною або переоціненою вартістю (як описано далі) за мінусом накопиченого зношування.

Усі нематеріальні активи Національного банку мають кінцевий термін використання і містять переважно програмне забезпечення та ліцензії на право користування програмними продуктами.

Консолідація дочірніх установ. Дочірні установи містять установи, щодо яких Національний банк має повноваження контролювати їх фінансову або операційну політику зазвичай через володіння понад 50 % прав голосу. Усі дочірні установи Національного банку перебувають у його повній власності. Дочірні установи повністю консоліднуються, починаючи з дати фактичного передавання Національному банку контролю за ними (дата придбання) і консолідація припиняється, починаючи з дати припинення контролю.

Інвестиції в асоційовані компанії. Асоційовані компанії – це компанії, у яких Національний банк володіє від 20 до 50 % прав голосу. Інвестиції в асоційовані компанії визнаються за методом участі в капіталі і включаються до статті "Інші активи". Частка Національного банку в прибутках або збитках асоційованих компаній з часу здійснення інвестицій визнається в складі інших доходів звіту про фінансові результати.

Банківські та інші дорогоцінні метали. Банківські метали – це запаси золота, що не є монетарним, срібла, платини та паладію, які зберігаються в Державній скарбниці України. Банківські метали обліковуються за вагою в трійських унціях та їх вартістю у гривнях за офіційним курсом Національного банку. Офіційний курс розраховується на підставі інформації про ціни на дорогоцінні метали, визначені (зафіксовані) учасниками Лондонської асоціації ринку дорогоцінних металів та учасниками Лондонського ринку платини і паладію та офіційного курсу гривні до долара США.

Банківські метали, що розміщені на депозитах в іноземних банках, за якими нараховуються відсоткові доходи, включаються до статті "Кошти та депозити в іноземній валюті".

Дорогоцінні метали містять зливки золота, які не відповідають визначеним стандартам, брухт золота та інших металів і обліковуються за собівартістю в складі запасів матеріальних цінностей. Банківські та дорогоцінні метали належать до статті "Інші активи".

Пасив балансу.

Банкноти та монети в обігу. Сума банкнот і монет в обігу – це номінальна вартість банкнот і монет (розмінних, обігових, пам'ятних), які є засобами платежу і випущені в обіг Національним банком після введення

гривні у вересні 1996 р. Банкноти та монети в обігу визнаються зобов'язаннями за номінальною вартістю з часу видачі їх банкам і клієнтам Національного банку. Готівкові кошти в національній валюті, що зберігаються у сховищах і касах Національного банку, не включаються до суми банкнот та монет в обігу.

Кошти банків визнаються, коли грошові кошти надходять Національному банку від банків-контрагентів. Ці зобов'язання не є похідними інструментами й обліковуються за амортизованою собівартістю.

Кошти державних та інших установ є непохідними зобов'язаннями перед державними та іншими клієнтами й обліковуються за амортизованою собівартістю.

Депозитні сертифікати, що емітовані Національним банком, первісно визнаються за справедливою вартістю, а надалі обліковуються за амортизованою собівартістю із застосуванням методу ефективної відсоткової ставки. Під час погашення депозитних сертифікатів, що емітовані Національним банком, різниця між сумою погашення та амортизованою собівартістю належить до прибутку або збитку в звіті про фінансові результати.

Кредити, що отримані Національним банком, обліковуються за амортизованою собівартістю з використанням ефективної відсоткової ставки. До них належать довгострокові кредити, отримані в рамках кредитних ліній Європейського банку реконструкції та розвитку (далі – ЄБРР) для фінансування банків з метою кредитування малих і середніх підприємств (далі – МСП).

Статутний капітал НБУ станом на 01.01.2017 р. становить 100 млн грн.

Доходи і витрати НБУ.

Одержання прибутку не є метою діяльності Національного банку. Плановані доходи та витрати Національного банку відображаються в кошторисі його доходів і витрат.

Національний банк за підсумками року у разі перевищення кошторисних доходів над кошторисними витратами, затвердженими на поточний бюджетний рік, вносить до Державного бюджету України наступного за звітним року позитивну різницю, частина якої в обсязі 25 відсотків, але не менше 1 млрд гривень, щорічно спрямовується на поповнення коштів

Фонду гарантування вкладів фізичних осіб, капіталізацію банків та Державної іпотечної установи, а перевищення витрат над доходами відшкодовується за рахунок Державного бюджету України наступного за звітним року.

Формування фондів та резервів Національного банку на покриття фінансових ризиків, пов'язаних із виконанням його функцій, здійснюється згідно з положенням, що затверджується Радою Національного банку України.

Відсоткові доходи та витрати визнаються у звіті про фінансові результати для всіх боргових інструментів (окрім тих, що обліковуються за справедливою вартістю з визнанням результату переоцінки у фінансових результатах) за принципом нарахування з використанням методу ефективною відсотковою ставки. За цим методом сплачені або отримані учасниками угоди комісії, що є невід'ємною частиною ефективною відсотковою ставки, витрати на проведення відповідної операції, а також премії та дисконти визнаються протягом періоду дії фінансового інструменту і включаються до відсоткових доходів або витрат.

Усі інші комісійні та інші доходи і витрати визнаються за принципом нарахування залежно від стадії завершення певної операції, що оцінюється на підставі співвідношення наданих (отриманих) послуг до загального обсягу послуг, передбачених угодою.

Витрати на виготовлення грошей. Національний банк здійснює виготовлення банкнот і монет національної валюти України. Витрати на виготовлення банкнот і монет (окрім пам'ятних монет, виготовлених з дорогоцінних металів) відображаються за рахунками витрат Національного банку в міру передавання готової продукції Банкотно-монетним двором до Центрального сховища Національного банку. Витрати на виготовлення банкнот і монет містять амортизацію виробничого устаткування, витрати на оплату праці, інші виробничі витрати.

Вартість пам'ятних монет, виготовлених з дорогоцінних металів, визнається активом у балансі Національного банку в статті "Інші активи" та списується на витрати в міру реалізації цих монет.

Витрати на утримання персоналу. Витрати на заробітну плату, внески до загальнодержавних соціальних фондів, оплачувані щорічні відпустки, лікарняні, премії, а також негрошові винагороди нараховуються в тому році, в якому відповідні послуги надавалися працівниками Національного банку.

Витрати з перерахування до загальнодержавних соціальних фондів. Національний банк згідно із законодавством України здійснює перерахування внесків (зборів) до таких загальнодержавних соціальних фондів: пенсійного, соціального страхування з тимчасової втрати працездатності, загальнообов'язкового державного соціального страхування на випадок безробіття та соціального страхування від нещасних випадків. Кошти, що перераховуються до загальнодержавних соціальних фондів, визнаються витратами Національного банку в міру їх здійснення.

Корпоративний недержавний пенсійний фонд. Національний банк є засновником корпоративного недержавного пенсійного фонду, який є фондом із визначеними внесками. Національний банк сплачує внески до цього фонду на контрактній основі. Після перерахування коштів Національний банк не несе зобов'язань щодо виплат. Внески до фонду визнаються в складі витрат на утримання персоналу в момент виникнення зобов'язання з перерахування коштів. Національний банк здійснює адміністрування, управління активами та зберігання активів Корпоративного недержавного пенсійного фонду Національного банку України.

Резерв переоцінки іноземної валюти, монетарного золота та банківських металів. Результат переоцінки монетарних активів і зобов'язань в іноземній валюті, монетарному золоті та банківських металах у зв'язку зі змінами курсу гривні до іноземних валют, монетарного золота та банківських металів, у тому числі реалізований результат переоцінки, ураховується в статті "Резерв переоцінки іноземної валюти, монетарного золота та банківських металів" у розділі "Власний капітал" і не включається до звіту про фінансові результати.

4.2. Порядок виконання роботи

Здійснити аналіз консолідованого звіту про фінансовий стан, про сукупні доходи, а також про рух грошових коштів НБУ за наведеними формами (табл. 6 – 8) за останні два роки.

Аналіз статей консолідованого звіту про фінансовий стан НБУ необхідно здійснити за посиланням на сайті НБУ: https://bank.gov.ua/control/uk/publish/category?cat_id=49064002.

**Аналіз консолідованого звіту про фінансовий стан (балансу)
НБУ за 2016 – 2017 рр.**

№ з/п	Стаття балансу, млн грн	2016 р.	2017 р.	Питома вага		Темп зростання, %	Темп приросту, %
				2016 р.	2017 р.		
1	2	3	4	5	6	7	8
Активи							
1	Кошти та депозити в іноземній валюті та банківських металах						
2	Цінні папери нерезидентів						
3	Авуари в СПЗ						
4	Монетарне золото						
5	Цінні папери України						
6	Кредити банкам та іншим позичальникам						
7	Внутрішній державний борг						
8	Внески в рахунок квоти МВФ						
9	Основні засоби та нематеріальні активи						
10	Інші активи						
11	Усього активів						
Пасиви							
	Зобов'язання						
1	Банкноти та монети в обігу						
2	Кошти банків						
3	Кошти державних та інших установ						
4	Зобов'язання з перерахування прибутку до бюджету						
5	Депозитні сертифікати, що емітовані НБУ						
6	Зобов'язання перед МВФ						

1	2	3	4	5	6	7	8
7	Інші зобов'язання						
8	Усього зобов'язань						
Власний капітал							
1	Статутний капітал						
2	Загальні та інші резерви						
3	Резерв переоцінки активів та зобов'язань						
4	Усього власного капіталу						
	Усього пасивів						

Таблиця 7

**Аналіз консолідованого звіту про фінансовий стан НБУ
за 2016 – 2017 рр.**

№ з/п	Стаття, млн грн	2016 р.	2017 р.	Темп зростання, %	Темп приросту, %
1	2	3	4	5	6
1	Відсоткові доходи				
2	Відсоткові витрати				
3	Чистий відсотковий дохід після вирахування резервів				
4	Комісійні доходи				
5	Комісійні витрати				
6	Чистий комісійний дохід				
7	Результати від операцій з фінансовими активами та зобов'язаннями в іноземній валюті та монетарному золоті				
8	Результати від операцій з борговими цінними паперами, що обліковуються за справедливою вартістю				
9	Результати від операцій з фінансовими інструментами, крім операцій з борговими цінними паперами, що обліковуються за справедливою вартістю				

1	2	3	4	5	6
10	Інші доходи				
11	Усього чистих доходів				
12	Витрати на утримання персоналу				
13	Витрати, пов'язані з виготовленням банкнот, монет, сувенірної та іншої продукції				
14	Адміністративно-господарські та інші витрати				
15	Чисте збільшення резервів за іншими активами				
16	Прибуток до оподаткування				
17	Прибуток за рік				
18	Разом сукупні доходи за рік				
19	Прибуток за рік, який належить НБУ				

Під час аналізу консолідованого звіту про рух грошових коштів НБУ студент на власний розсуд обирає найбільш важливі статті, які з його точки зору, найбільш повно характеризують та розкривають особливості функціонування НБУ за даний період.

Таблиця 8

Аналіз консолідованого звіту про рух грошових коштів НБУ за 2016 – 2017 рр.

№ з/п	Стаття, млн грн	2016 р.	2017 р.	Темп зростання, %	Темп приросту, %
1					
2					
...					
...					
...					

4.3. Звіт про лабораторну роботу

Послідовність подання таблиць, графіків, аналітичних висновків така: спочатку студент аналізує відповідний звіт НБУ, після чого робить відповідні висновки.

Звіт із виконання лабораторної роботи має бути оформлений, згідно з вимогами до оформлення ХНЕУ ім. С. Кузнеця. Він має містити мету та завдання, що сформульовані студентом на основі статистичної інформації та виконаних розрахунків. Необхідно зробити відповідні висновки щодо визначених результатів, оформити звіт і захистити його.

Лабораторна робота 5

Аналіз грошово-кредитної політики НБУ

Мета роботи – дослідження студентами механізму реалізації грошово-кредитної політики НБУ, виконання аналізу окремих інструментів грошово-кредитної політики НБУ, встановлення відповідності інструментів регламентованих центральним банком основних засад грошово-кредитної політики основним макроекономічним показникам та стану грошово-кредитного ринку України.

5.1. Загальні методичні рекомендації

Грошово-кредитна політика НБУ – це комплекс заходів у сфері грошового обігу та кредиту, спрямованих на забезпечення стабільності грошової одиниці України шляхом використання визначених Законом "Про Національний банк України" засобів і методів.

Відповідно до ст. 25 Закону України "Про Національний банк України" основними економічними засобами та методами монетарної політики є регулювання обсягу грошової маси через:

- 1) визначення та регулювання норм обов'язкових резервів для комерційних банків;
- 2) відсоткову політику;
- 3) рефінансування комерційних банків;
- 4) управління золотовалютними резервами;
- 5) операції з цінними паперами (окрім цінних паперів, що підтверджують корпоративні права), у тому числі з казначейськими зобов'язаннями, на відкритому ринку;
- 6) регулювання імпорту та експорту капіталу;
- 7) емісію власних боргових зобов'язань і операції з ними.

В Україні головним суб'єктом грошово-кредитної політики є Національний банк, який відповідно до Конституції України та Закону "Про Національний банк України" визначає та реалізує грошово-кредитну політику.

Відсоткова ставка є одним з основних монетарних інструментів центрального банку, за допомогою якого здійснюється вплив на вартість грошей. Відсоткова ставка за основними операціями центрального банку з надання або вилучення грошей називається ключовою ставкою монетарної політики. Ключова ставка, за якою Національний банк України проводить операції з банками, називається обліковою ставкою. Від цієї ставки прямо чи опосередковано залежать відсоткові ставки за всіма інструментами регулювання ліквідності.

Змінюючи облікову ставку, Національний банк впливає на відсоткові ставки міжбанківського кредитного ринку. З цією метою основні операції з регулювання ліквідності здійснюються за обліковою ставкою, а враховуючи облікову ставку встановлюються межі ставок овернайт за постійно діючими інструментами регулювання ліквідності. Міжбанківські відсоткові ставки мають утримуватися в зазначених межах.

Національний банк України проводить монетарну політику шляхом регулювання ліквідності банків. Використовуючи інструменти монетарної політики, він надає або вилучає гроші з обігу, впливаючи таким чином на їх кількість або ціну (відсоткову ставку).

Наразі Національний банк використовує такі інструменти регулювання ліквідності банків, які є традиційними для більшості центральних банків:

- інструменти постійного доступу;
- регулярні тендери з підтримання ліквідності;
- операції з власними борговими зобов'язаннями;
- операції репо;
- операції з купівлі/продажу державних облігацій України;
- обов'язкові резерви;
- інтервенції на валютному ринку.

5.2. Порядок виконання роботи

Уявіть ситуацію, що ви працюєте в структурі управління центральним банком країни (НБУ). Ваше завдання – підготувати стислий аналітичний звіт для членів Ради НБУ щодо дієвості основних інструментів грошово-кредитної політики центрального банку.

Використовуючи документ "Основні засади грошово-кредитної політики на 2017 рік" (<http://bank.gov.ua>), співставити основні заплановані

показники монетарної політики з фактичними показниками грошово-кредитного ринку. Під час аналізу показників монетарної політики також скористайтесь даними розділу на сайті НБУ "Публікації".

Зробіть висновки щодо впливу на грошово-кредитну політику НБУ окремих інструментів монетарної політики. Визначте, які з інструментів монетарної політики використовуються найчастіше та мають більш найбільш вагомий вплив на стан грошово-кредитного ринку країни.

5.3. Звіт про лабораторну роботу

Звіт про лабораторну роботу виконують згідно з вимогами до оформлення ХНЕУ ім. С. Кузнеця. Результати аналізу мають надати у вигляді таблиць та рисунків. Студент має зробити відповідні висновки щодо отриманих завдань. Обсяг звіту, не враховуючи вихідні дані, таблиці, графіки, має становити не менше чотирьох сторінок.

Лабораторна робота 6

Аналіз функціонування платіжних систем в Україні

Мета роботи – засвоєння студентами навичок у пошуку інформації в мережі "Інтернет"; формування таблиць даних у *MS Excel*; набуття практичних навичок в аналізі функціонування платіжних систем та систем переказу коштів в Україні та за її межами.

6.1. Загальні методичні рекомендації

У банківській системі платіжно-розрахункова функція (нарівні з прийняттям депозитів і видачею кредитів) належить до важливих банківських операцій.

Міжбанківські розрахунки – система регулювання та здійснення грошових вимог та зобов'язань, що виникають між банками, їх філіями та клієнтами банків. Міжбанківські розрахунки призначені для здійснення платіжних трансакцій між банками, обумовлених виконанням платежів їх клієнтів, або власних зобов'язань одного банку перед іншим. На основі міжбанківських розрахунків: відбувається завершення розрахунків між суб'єктами господарської діяльності з купівлі-продажу товарів (послуг),

цінних паперів тощо; здійснюються розрахунки з фінансовими органами щодо сплати податків та інших обов'язкових платежів; реалізуються фінансово-економічні зв'язки між самими банками щодо виконання взаємних зобов'язань.

Основними видами міжбанківських розрахунків є:

розрахунки на основі організації кореспондентських відносин між банками;

розрахунки на основі кореспондентських рахунків, відкритих у центральному банку. Як правило, це повні розрахунки, що виконуються на валовій основі. Їх можна характеризувати як платежі-брутто;

розрахунки через клірингові установи, які називають платежі-нетто.

Формами проведення міжбанківських розрахунків є платежі, здійснювані з використанням:

системи електронних платежів Національного банку (СЕП);

власних платіжних систем банківських установ;

прямих кореспондентських відносин між банками.

Частина міжбанківських розрахунків призначена також для розміщення засобів у формі депозитів і кредитів; переобліку векселів; одержання кредитів НБУ; купівлі і продажу цінних паперів. Міжбанківські розрахунки обслуговують і зовнішньоекономічні розрахунки.

6.2. Порядок виконання роботи

1. Використовуючи дані сайта НБУ, а саме розділу "Платіжні системи та розрахунки", документ "Звіт про діяльність у 2017 році в Україні платіжних систем та систем переказу коштів", необхідно за індивідуальним варіантом (табл. 9):

а) провести аналіз функціонування платіжних систем та систем переказу коштів в Україні:

Варіант 1. Система електронних платежів та приймання платежів готівкою.

Варіант 2. Ринок платіжних карток.

Варіант 3. Системи переказу коштів.

б) визначити історію розвитку, особливості функціонування, а також провести аналіз платіжної системи (міжнародної системи переказу коштів):

Варіант 1. *Western Union*.

Варіант 2. *MasterCard*.

Варіант 3. *Visa*.

Варіанти виконання завдання

№ студента за списком	№ варіанта роботи	№ студента за списком	№ варіанта роботи	№ студента за списком	№ варіанта роботи
1	1	10	1	19	1
2	2	11	2	20	2
3	3	12	3	21	3
4	1	13	1	22	1
5	2	14	2	23	2
6	3	15	3	24	3
7	1	16	1	25	1
8	2	17	2	26	2
9	3	18	3	27	3

2. Визначити переваги та недоліки готівкових та безготівкових розрахунків. Зробити висновки.

6.3. Звіт про лабораторну роботу

Звіт про виконання лабораторної роботи має бути оформлений, згідно з вимогами оформлення ХНЕУ ім. С. Кузнеця. Необхідно зробити відповідні висновки щодо визначених результатів, оформити звіт і захистити його.

Лабораторна робота 7

Нагляд НБУ за діяльністю банків

Мета роботи – засвоєння студентами володіння навичками аналізу дотримання встановлених економічних нормативів банківської діяльності, дослідження вияву основних міжнародних принципів ефективного банківського нагляду.

7.1. Загальні методичні рекомендації

Ураховуючи важливість банківського сектору, забезпечення підвищення ефективності управління банківською діяльністю та запобігання кризовим явищам потребують відповідного регулювання, яке передбачає

здійснення банківського нагляду з боку держави в особі Національного банку України, та управління банківськими ризиками на рівні банків.

Банківське регулювання – це одна з функцій НБУ, яка полягає у створенні системи норм, що регулюють діяльність банків, визначають загальні принципи банківської діяльності, порядок здійснення банківського нагляду, відповідальність за порушення банківського законодавства.

Банківський нагляд – це система заходів щодо контролю та активних впорядкованих дій НБУ, спрямованих на забезпечення дотримання банками та іншими особами, стосовно яких НБУ здійснює наглядову діяльність, законодавства України і встановлених нормативів з метою забезпечення стабільності банківської системи та захисту інтересів вкладників та кредиторів банку.

Національний банк України здійснює банківський нагляд у формі інспекційних перевірок та безвиїзного нагляду.

Завданнями банківського регулювання та нагляду є: захист інтересів клієнтів і вкладників, які розміщують свої кошти в банках, від неефективного управління та шахрайства; створення конкурентного середовища в банківському секторі; забезпечення прозорості банківського сектору; підвищення стійкості та ефективності банківської діяльності; підтримка необхідного рівня стандартів і професіоналізму в банківському секторі.

Основними принципами організації сучасного банківського нагляду є: багаторівневність системи нагляду за банками;

постійне вдосконалення нормативного та методичного забезпечення наглядових процесів;

вдосконалення наукового, матеріально-технічного та кадрового забезпечення банківського нагляду;

постійне підвищення кваліфікації спеціалістів банківського нагляду;

посилення публічності та прозорості фінансового стану банків, широке використання механізмів ринкової самодисципліни;

використання досвіду інших країн, запровадження міжнародних стандартів і кращої практики банківського нагляду.

Нагляд за діяльністю банківських установ визначається на підставі аналізу:

видів і структури активних операцій (напрями розміщення коштів банку);

видів і структури пасивних операцій (джерел коштів банку);
підходів до управління капіталом і капіталізацією банку;
ліквідності банку та ліквідності балансу банку;
збалансованості витрат і доходів, а також рівня прибутковості банку;
рівня адміністративно-господарського, фінансового та стратегічного управління (менеджменту);

рівня ризик-менеджменту в банку; системи внутрішнього контролю та аудиту;

характеру взаємозв'язків банку з клієнтами та кредиторами тощо.

Економічні нормативи діяльності банків – показники, установлені Національним банком України з метою регулювання банківської діяльності на основі безвиїзного нагляду для здійснення моніторингу діяльності окремих банків і банківської системи загалом. Національний банк України встановлює такі економічні нормативи, що є обов'язковими до виконання всіма банками (табл. 10):

нормативи капіталу;
нормативи ліквідності;
нормативи кредитного ризику;
нормативи інвестування.

Нормативне значення та економічна сутність нормативів діяльності банків

Нормативи		Нормативне значення показника	Формули розрахунку	Економічне значення нормативного показника
1	2	3	4	5
Нормативи капіталу				
H1	Регулятивний капітал (млн грн)	200 для діючих банків, 500 для новостворених	—	Регулятивний капітал є одним із найважливіших показників діяльності банків, основним призначенням якого є покриття негативних наслідків різноманітних ризиків, які банки беруть на себе у процесі своєї діяльності, і забезпечення захисту вкладів, фінансової стійкості та стабільної діяльності банків
H2	Норматив достатності (адекватності) регулятивного капіталу	>10 %	$H2 = PK / A_{зв}$	Норматив достатності регулятивного капіталу відображає спроможність банку своєчасно і в повному обсязі розрахуватися за своїми зобов'язаннями, що впливають із торговельних, кредитних або інших операцій грошового характеру. Чим більше значення показника достатності регулятивного капіталу, тим більша частка ризику, яку беруть на себе власники банку; чим менше значення показника, тим більша частка ризику, яку беруть на себе кредитори / вкладники банку
H3	Норматив достатності основного капіталу (з 01.01.2019 р.)	> 7 %	$H3 = OK / (A_{зв} + З_{зв})$	Норматив відображає ступінь покриття активів та позабалансових зобов'язань, зважених на відповідні коефіцієнти кредитного ризику, основним капіталом банку
Нормативи ліквідності				
H4	Норматив миттєвої ліквідності	> 20 %	$H4 = A_b / ПЗ$	Норматив установлює мінімально необхідний обсяг високоліквідних активів для забезпечення виконання поточних зобов'язань протягом одного операційного дня

1	2	3	4	5
H5	Норматив поточної ліквідності	> 40 %	$H5 = A_n / ПЗ$	Норматив установлює мінімально необхідний обсяг активів банку для забезпечення виконання поточного обсягу зобов'язань протягом одного календарного місяця
H6	Норматив короткострокової ліквідності	> 60 %	$H6 = KA / KЗ$	Норматив установлює мінімально необхідний обсяг активів для забезпечення виконання своїх зобов'язань протягом одного року
Нормативи кредитного ризику				
H7	Норматив максимального розміру кредитного ризику на одного контрагента	< 25 %	$H7 = Z_{1к} / РК$	Норматив максимального розміру кредитного ризику на одного контрагента встановлено з метою обмеження кредитного ризику, що виникає внаслідок невиконання окремими контрагентами своїх зобов'язань
H8	Норматив великих кредитних ризиків	< 8-кратного розміру РК	$H8 = Z_{веп.} / РК$	Норматив установлено для обмеження концентрації кредитного ризику за окремим контрагентом або групою пов'язаних контрагентів
H9	Норматив максимального розміру кредитного ризику, за операціями з пов'язаними банком особами	< 5 %	$H9 = Z_{1ін} / РК$	Норматив установлено для обмеження ризику, який виникає під час здійснення операцій з пов'язаними банком особами, що може призвести до прямого та непрямого впливу на діяльність банку. Цей вплив зумовлює те, що банк здійснює операції з пов'язаними особами на умовах, не вигідних для банку, що призводить до значних проблем, оскільки в таких випадках визначення платоспроможності контрагента не завжди здійснено достатньо об'єктивно

1	2	3	4	5
Нормативи інвестування				
H11	Норматив інвестування в цінні папери окремо за кожною установою	< 15 %	$H11 = K_{ін.} / СК$	Норматив встановлено для обмеження ризику, пов'язаного з інвестуванням в акції, паї, частки та інвестиційні сертифікати окремої юридичної особи
H12	Норматив загальної суми інвестування	< 60 %	$H12 = K_{ін. заг} / СК$	Норматив встановлено для обмеження ризику, пов'язаного із здійсненням банком інвестиційної діяльності
<p><i>Умовні позначення:</i> < – не більше; > – не менше; РК – регулятивний капітал; $A_{зв}$ – активи, зважені за ступенем ризику; ОК – основний капітал; $Z_{зв}$ – позабалансові зобов'язання, зважені за ступенем ризику; $A_{в}$ – високоліквідні активи; ПЗ – поточні зобов'язання; КА – короткострокові активи (активів з кінцевим терміном погашення до одного року); КЗ – короткострокові зобов'язання (зобов'язання банку з кінцевим терміном погашення до 1 року); $A_{л}$ – ліквідні активи; $Z_{1к}$ – сукупна заборгованість 1-го клієнта або банку контрагента за всіма кредитними операціями; $Z_{вел.}$ – сукупний обсяг усіх зобов'язань, які становлять їх великий кредитний ризик (не менше 10 % РК), одного контрагента або групи пов'язаних контрагентів; $Z_{ін.}$ – сукупний розмір кредитів, гарантій, поручительств, урахованих банком векселів і позабалансових вимог відносно одного інсайдера; $Z_{ін.}$ – сукупний розмір кредитів, гарантій, поручительств, урахованих банком векселів і позабалансових вимог щодо всіх інсайдерів; СК – сукупний капітал; $K_{ін.}$ – кошти, які інвестують на придбання акцій (паїв, часток) та інвестиційних сертифікатів окремо за кожною установою; $K_{ін. заг}$ – кошти, які інвестують на придбання акцій (паїв, часток) та інвестиційних сертифікатів будь-якої юридичної особи</p>				

7.2. Порядок виконання роботи

1. Внести фактичні дані до табл. 10 та здійснити порівняльний аналіз нормативного та фактичного значення показників економічних нормативів банківської системи країни, використовуючи дані офіційного сайту НБУ (розділ "Статистика", підрозділи "Показники банківської системи", "Значення економічних нормативів загалом по банківській системі"). Скласти таблицю дотримання нормативів за останні 10 років (на 01.01 кожного періоду).

2. За результатами аналізу зробити висновок щодо дотримання банківською системою України економічних нормативів. Побудувати графіки змін значень економічних нормативів (за останні 10 років та щомісячно за 2017 рік) і проаналізувати відхилення між фактичними та нормативними значеннями (приклад наведено на рис. 3).

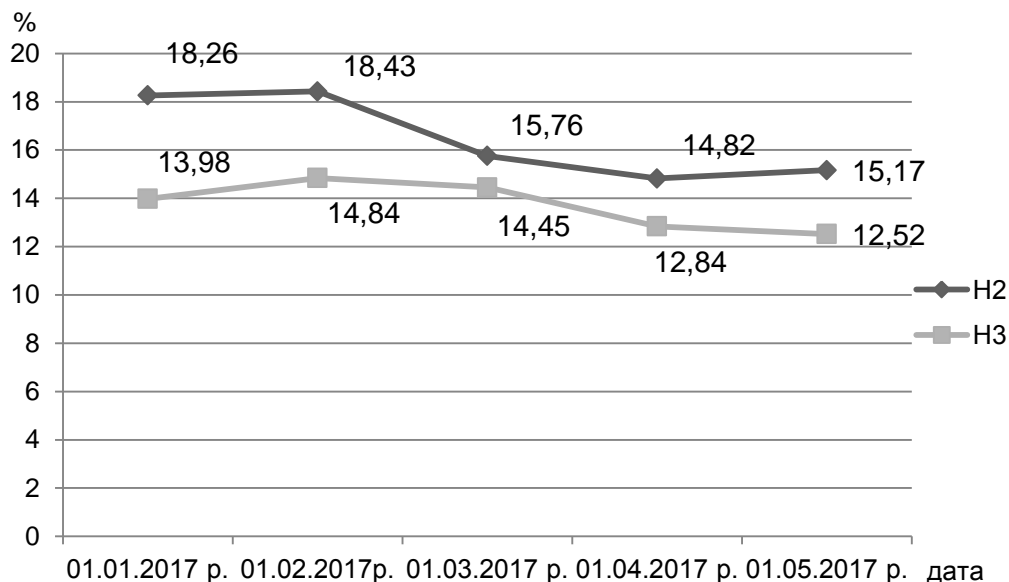

Рис. 3. Фактичні та нормативні значення Н2 та Н3 загалом по банківській системі України за період із 01.01 до 01.05. 2017 р.

3. Проаналізувати річну та консолідовану звітність банку за індивідуальним варіантом, порівняти фактичні та нормативні значення показників економічних нормативів банку за останні три роки (річний аспект). Результати оформити у вигляді таблиці (табл. 11) та графіків. Завдання виконувати за варіантами (табл. 12). Зробити висновки.

Дотримання економічних нормативів банком ПАТ "Банк "Харків"

Нормативи	Н1	Н2	Н3	Н4	Н5	Н6	Н7	Н8	Н9	Н11	Н12
Нормативне значення											
Фактичне значення											

Варіанти для аналізу економічних нормативів банку

Варіанти	Банки
1	ПАТ КБ "ПриватБанк"
2	ПАТ "Ощадбанк"
3	ПАТ "Укресімбанк"
4	ПАТ "Укрсоцбанк"
5	ПАТ "Райффайзен банк Аваль"
6	АТ "ОТП Банк"
7	АТ "УкрСиббанк"
8	ПАТ "ПУМБ"
9	ПАТ "Банк Кредит Дніпро"
10	АБ "Укргазбанк"
11	ПАТ "Сітібанк"
12	ПАТ "Креді АгрікольБанк"
13	ПАТ "Кредобанк"
14	АТ "Прокредит Банк"
15	АТ "Таскомбанк"
16	ПАТ КБ "Правекс Банк"
17	ПАТ АКБ "Аркада"
18	ПАТ "Мегабанк"
19	ПАТ "Універсал Банк"
20	АТ "БМ Банк"
21	ПАТ "Укресімбанк"
22	ПАТ "Укрсоцбанк"
23	ПАТ "Райффайзен банк "Аваль"
24	АТ "УкрСиббанк"

7.3. Звіт про лабораторну роботу

Звіт про виконання лабораторної роботи має бути оформлений, згідно з вимогами оформлення ХНЕУ ім. С. Кузнеця. Необхідно зробити відповідні висновки щодо визначених результатів, оформити звіт і захистити його.

Рекомендована література

Основна

1. Банківська система України [Текст] : монографія / В. В. Коваленко, О. Г. Коренєва, К. Ф. Черкашина та ін. – Суми : ДВНЗ "УАБС НБУ", 2010. – 187 с.
2. Коваленко В. В. Центральний банк і грошово-кредитна політика [Текст] : навч.-метод. посіб. для самост. вивчення дисципліни / В. В. Коваленко. – Суми : Університетська книга, 2009. – 222 с.
3. Полтавська Є. О. Грошово-кредитні системи зарубіжних країн : конспект лекцій / Є. О. Полтавська. – Харків : Вид. ХНЕУ, 2007. – 128 с.
4. Пуховкіна М. Ф. Центральний банк і грошово-кредитна політика / М. Ф. Пуховкіна, Т. П. Остапішин, В. С. Білошапка. – Київ. : КНЕУ, 2010. – 313 с.
5. Холодна Ю. Є. Банківська система : навч. посіб. / Ю. Є. Холодна, О. М. Рац. – Харків : Вид. ХНЕУ, 2013. – 316 с.
6. Холодна Ю. Є. Центральний банк і грошово-кредитна політика : конспект лекцій / Ю. Є. Холодна, О. М. Рац. – Харків : ХНЕУ, 2008. – 130 с.

Додаткова

7. Адамик Б. П. Національний банк і грошово-кредитна політика / Б. П. Адамик. – Тернопіль : Карт-бланш, 2002. – 278 с.
8. Забезпечення умов стабільного функціонування банківського сектору України : монографія / О. М. Колодізєв, О. В. Бойко, І. О. Губарєва та ін. ; за заг. ред. Колодізєва О. М. – Харків : Вид. ХНЕУ, 2010. – 312 с.
9. Кузнецова С. А. Банківська система : у схемах і таблицях : навч. посіб. / С. А. Кузнецова, Т. М. Болгар, З. С. Пестовська. – Дніпропетровськ : Дніпропетр. ун-т ім. Альфреда Нобеля, 2012. – 319 с.
10. Леончук І. Д. Операції центрального банку : навч. посіб. / І. Д. Леончук. – Київ : Алерта, 2005. – 143 с.
11. Монетарна політика Національного банку України : сучасний стан та перспективи змін : монографія / за заг. ред. Стельмаха В. С. – Київ : Центр наукових досліджень НБУ, УБС НБУ, 2009. – 404 с.

12. Мороз А. М. Центральний банк та грошово-кредитна політика [Текст] : підручник / А. М. Мороз ; Київський національний економічний ун-т. – Київ : КНЕУ, 2005. – 556 с.

13. Орлюк О. П. Банківська система України правові засади організації / О. П. Орлюк. – Київ : Юрінком Інтер, 2009. – 239 с.

14. Розвиток банківської системи України : монографія / [У. Я. Рудзевич, Я. В. Грудзевич, О. Б. Денис та ін. ; за заг. ред. Т. С. Смовженко, Р. А. Слав'юк. – Київ : УБС НБУ, 2010. – 462 с.

15. Романишин В. О. Центральний банк і грошово-кредитна політика : навч. посіб. / В. О. Романишин, Ю. М. Уманців. – Київ : Атіка, 2005. – 480 с.

Інформаційні ресурси

16. Методика розрахунку економічних нормативів регулювання діяльності банків в Україні, схвалена постановою Правління НБУ від 02.06.2009 р. № 315, із змінами, внесеними 30.10.2012 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/v0315500-09>.

17. Офіційний сайт Асоціації українських банків. – Режим доступу : <http://aub.org.ua>.

18. Офіційний сайт Державної служби статистики України. – Режим доступу : www.ukrstat.gov.ua.

19. Офіційний сайт НБУ. – Режим доступу : www.bank.gov.ua.

20. Про банки і банківську діяльність : Закон України № 2121-III від 07.12.2000 р., із змінами, внесеними 04.07.2013 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.nau.ua/doc/?uid=1087.635.40&nobreak=1>.

21. Про Національний банк України : Закон України № 679-XIV від 20.05.1999 р., із змінами, внесеними 04.07.2013 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/679-14>.

22. Про порядок регулювання діяльності банків в Україні : Інструкція № 379, затверджена постановою Правління НБУ № 368 від 28.08.2001 р., із змінами, внесеними 15.07.2013 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0841-01>.

Додатки

Додаток А

Приклад оформлення титульного
аркуша звіту про лабораторну роботу

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ СЕМЕНА КУЗНЕЦЯ

Кафедра банківської справи

ЗВІТ

з лабораторної роботи 1 з навчальної дисципліни
"ЦЕНТРАЛЬНИЙ БАНК І ГРОШОВО-КРЕДИТНА СИСТЕМА"

Студентки гр. 6.02.25.15.01
спеціальності 072 "Фінанси,
банківська справа та страхування"
спеціалізації "Банківська справа"
Петрової М. С.
Перевірив: канд. екон. наук,
доцент Рац О. М.

Кількість балів: _____

м. Харків – 20__ рік

Зміст

Вступ.....	3
Змістовий модуль 1. Основи функціонування грошово-кредитних систем різних країн	4
Лабораторна робота 1. Державне регулювання діяльності фінансово-кредитних установ	4
Лабораторна робота 2. Особливості функціонування валютних систем різних країн	8
Лабораторна робота 3. Побудова часових осей розвитку грошової та кредитної систем різних країн	11
Змістовий модуль 2. Центральний банк: основи його діяльності та регулювання грошового обігу	24
Лабораторна робота 4. Функції та операції НБУ. Аналіз фінансової звітності НБУ	24
Лабораторна робота 5. Аналіз грошово-кредитної політики НБУ	34
Лабораторна робота 6. Аналіз функціонування платіжних систем в Україні	36
Лабораторна робота 7. Нагляд НБУ за діяльністю банків	38
Рекомендована література.....	46
Основна	46
Додаткова	46
Інформаційні ресурси	47
Додатки.....	48

НАВЧАЛЬНЕ ВИДАННЯ

ЦЕНТРАЛЬНИЙ БАНК І ГРОШОВО-КРЕДИТНА СИСТЕМА

**Методичні рекомендації
до лабораторних робіт
для студентів спеціальності
072 "Фінанси, банківська справа та страхування"
першого (бакалаврського) рівня**

Самостійне електронне текстове мережеве видання

Укладач **Рац** Ольга Миколаївна

Відповідальний за видання *О. М. Колодізєв*

Редактор *В. О. Дмитрієва*

Коректор *Н. В. Завгородня*

План 2018 р. Поз. № 78 ЕВ. Обсяг 50 с.

Видавець і виготовлювач – ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 61166, м. Харків, просп. Науки, 9-А

*Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до Державного реєстру
ДК № 4853 від 20.02.2015 р.*